

20.12.2007

Dnr 3913/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Arja Myllynpää

**HOITAJAN LÄSNÄOLO PSYKIATRISEN POTILAAN
PUHELINKESKUSTELUJEN AIKANA ON KATSOTTAVA
YHTEYDENPIDON RAJOITTAMISEKSI (seloste)**

Niuvanniemen sairaalassa mielentilatutkimuksessa ollut henkilö kertoi kantelussaan muun muassa, että hänen käymiään puhelinkeskusteluita kuunnellaan. Sairaalan antaman selvityksen mukaan puheluita ei kuunnella, mutta hoitaja on läsnä kyseisessä tilanteessa. Käytäntö koski sairaalan niin kutsutuilla eristysosastoilla olevia henkilöitä.

Oikeusasiamies viittasi perustuslain 7 §:n säännökseen, jonka perusteella jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen. Kyseisessä pykälässä turvattu henkilökohtainen vapaus on luonteeltaan yleisperusoikeus, joka suojaa henkilön henkilökohtaisen vapauden ohella myös hänen tahdonvapauttaan ja itsemääräämisoikeuttaan.

Oikeusasiamies viittasi myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan määräyksiin, joiden mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kirjeenvaihtoon ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan tarkoittamassa mielessä kuuluu myös viestintä puhelimitse. Myös perustuslakiin on sisällytetty yksityiselämän suojaa ja luottamuksellisen viestin suoja koskevat säännökset. Lain 10 §:n perusteella kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Viestin salaisuuteen voidaan säätää välttämättömiä rajoituksia lailla muun muassa vapaudenmenetyksen aikana.

Psykiatrisen sairaalan potilaan perusoikeuksien rajoittamisesta säädetään mielenterveyslain 4 a luvussa. Potilaalla tarkoitetaan lain 22 a §:n säännösten perusteella paitsi tarkkailuun otettua ja hoitoon määrättyä henkilöä, myös mielentilatutkimukseen määrättyä henkilöä. Potilaan yhteydenpidon rajoittamisesta säädetään mielenterveyslain 22 j §:ssä. Lähtökohtana on, että potilaalla on oikeus pitää yhteyttä sairaalan ulkopuolelle muun muassa puhelinta käyttämällä. Pykälän 2 momentissa säädetään edellytyksistä, joilla potilaan yhteydenpitoa sairaalan ulkopuolelle saadaan rajoittaa. Yhteydenpidon rajoittamisesta on tehtävä kirjallinen päätös, joka saa olla voimassa enintään 30 päivää kerrallaan. Pykälän 4 momentissa on kuitenkin todettu, että potilaan ja sairaalan toimintaa valvovien viranomaisten, lainkäyttöviranomaisten ja ihmisoikeuksien kansainvälisten valvontaelimien välistä kirjeenvaihtoa tai muuta yhteydenpitoa ei saa rajoittaa. Myöskään potilaan yhteydenpitoa oikeusavustajaansa tai sairaalan potilasasiamieheen ei saa rajoittaa.

Asiaan liittyvistä asiakirjoista ei käynyt yksiselitteisesti ilmi, koskiko kantelussa tarkoitettu käytäntö myös yhteydenpitoa mielenterveyslain 22 j ' :n 4 momentissa tarkoitettuihin tahoihin. Asiakirjoista ei ilmennyt myöskään, oliko hoitajan läsnäoloon liittyen tehty kyseisessä pykälässä tarkoitettu yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös niiden tahojen osalta, joihin yhteydenpitoa voidaan rajoittaa. Oikeusasiamies totesi edellä mainituista asiassa epäselviksi jääneistä seikoista riippumatta käsityksenään, että yhteydenpidon rajoittamisena on pidettävä myös tilannetta, jossa hoitaja on läsnä potilaan tai mielentilatutkittavan käymän puhelinkeskustelun aikana. Päätöksessä viitattiin myös samankaltaisessa asiassa 20.6.2002 annettuun päätökseen (Dnrot 796/4/00 ja 397/2/00, 20.6.2002).